

Blago nama

Sadržaj i poruka evanđeoskih Blaženstava u Mt 5,1-12

Uvodna molitva Isusu, donositelju blaženstava:

Isuse, blaženi Učitelju,

daruj mi danas svetu poslušnost i strpljivu pažljivost za Tvoje riječi.

Tebi predajem svu nečistoću srca svoga, očisti me da te mogu vidjeti.

Ti mi daruj svoj mir jer jedino tako ga mogu među ljude nositi.

Znaš dobro, Gospodine, kako često do u dubinu i svjesno osjećam svoje siromaštvo i jad, poniženje koje sam često i sâm skrivio. Zato k tebi vapim, smiluj se, pogledaj na me!

Poznajesh dobro moju sudbinsku žestoku glad i žeđ za pravednošću koju hrana i piće ovoga svijeta ne mogu utažiti. Zato Tebe, kralju nebeski, koji si pretrpio našu nepravdu, vruće zazivam!

Dopusti mi da već danas osjetim kako me Otac nebeski – ne zbog mojih zasluga, nego zbog tvoje ljubavi – tješi u mojoj žalosti, hrani i nasićuje me, iskazuje mi svoje milosrđe koje dušu liječi.

Promotrimo čuveni odlomak Mt 5,1-12, koji opisuje žarište kršćanstva. Uvod ocrta prizor s Isusom koji je, uspevši se na goru, zauzeo *učiteljski* – sjedeći – položaj (Mt 5,1-2). Glavni dio Mt 5,3-10 Isusove su prve riječi u *Govoru na gori* (Mt 5-7), kojima na isti opisan način, u trećemu licu, sa slavni osam *blaženstava* nabraja one koje proglašava sretnima, primateljima Božje *milosti*. Tko od nas nije već osjetio da zbog siromaštva ne trpi neki nedostatak? Koliko puta smo gladovali i žeđali za pravednošću i osjetili da nas nepravdno progone? Tko ne zna što je to žalost? U posljednjem odsjeku Mt 5,11-12 Gospodin pravi zaokret i obraća se izravno slušateljima "Blago vama!"

Učitelj Isus

Kod blaženstava zasigurno je najvažnije da ih govori Isus, naš Spasitelj i Otkupitelj. To je naš Učitelj, za kojim smo pošli, kojega poznajemo. Redovnički zavjet *siromaštva* lako ćemo pronaći u "Blago siromasima!" (Mt 5,3), *čistoću* u "Blago čistima srcem!" (Mt 5,8), a poslušnost je vjerojatno ponajviše u podložnosti *kraljevstvu nebeskom* (Mt 5,3.10) u kojemu Bog vlada.

Kad govori o blaženosti, Gospodin govori o našem unutarnjem životu, o onom dragocjenom, bogatom, nepreglednom, nezamjenjivom svemiru koji nosimo u sebi i koji raste od prvoga trenutka otkako smo pod majčinim srce počeli prikupljati prva iskustva pa sve do sada. Isus govori o tome kako nam je, kako smo, o onome što nas ispunja i što onda širimo oko sebe. Isus govori o onome za što će apostol poslije napisati: "Bog je veći od našega srca i znade sve" (1 Iv 3,20). Bogu je važno što nam je u srcu.

Čovjek koji živi u celibatu i Bogu posvećenom životu osobito je dužan voditi brigu o svojem unutarnjem životu. Nitko od bližnjih nema izravnoga uvida u to koliko sam kao osoba zadovoljan i koliko mi je dobro, pa ni od koga ne mogu pravo očekivati da vodi brigu o onome što je u meni najdublje i najsvetije. Zato blagost i milosrđe valja posvetiti i u ponašanju prema vlastitoj duši, osobnom duhovnom životu.

Početak i kraj

U Blaženstvima smijemo potražiti hebrejski ustroj koji *naslov* piše na kraju. Posljednji, ključni, redak Blaženstava otkriva da Rabbi Isus u svojim slušateljima, kad ih izravno oslovi, vidi današnje *proroke* (Mt 5,12). Što su proroci u prošlosti doživljavali, Gospodin za sadašnjost nagoviješta svojim slušateljima.

Isus je mnoge spasio od njihovih patnji (Mt 4,24) i oni ga sada, zajedno sa svojim pratiocima, koji su ih doveli k Isusu, slušaju. Početak opisuje kako Isus *gleda* te bezbrojne ljude (grč. "mnoštva", množina) koji ga slijede a dolaze iz Galileje, iz sjeveroistočne pokrajine s deset gradova, iz velike, glavne Judejske zemlje na jugu sa svetim gradom Jeruzalemom, a tako i s one druge, istočne strane rijeke Jordan gdje u od davnine smješteni Rubenovo i Gadovo te pola Manašeova plemena (Mt 4,25). Od apostola tu su tek Petar i Andrija (Mt 4,18) te Ivan i Jakov (4,21). Svečano prozborivši: "Blago njima" Gospodin i Učitelj nastavlja Pisma u kojima Psalmi započinju proglasom: "Blago čovjeku" (Ps 1,1). Za razliku od Staroga zavjeta Isus ne govori individualno, nego se obraća zajednici.

Zaključak tumači cio tekst Blaženstava. Oba imperativa: "radujte se!" i "kličite!" (Mt 5,12) definiraju što znači "blago njima". Svih osam blaženstava (Mt 5,3-10) zajedno s devetim: "blaženi ste, sretnici ste" (5,11) slijevaju se u Isusov dvostruki poziv. Isus poziva na *radost* (5,12) kakvu će dvaput staviti u oporuku na Posljednjoj večeri ("da vaša radost bude potpuna" Iv 15,11; 16,24). Drugi je poziv na ono *klicanje*, jedva koji put spomenuto, a poznajemo ga kod Isusove Majke, kad njezin duh *kliče* (Lk 1,47), i kod Sina Božjega kad je u Duhu *klicao* slaveći Oca (Lk 10,21).

Blaženstvo od Oca

Na završetku se odlomka vidi da Gospodin blaženstvima izokreće naše redovito poimanje. Sretni smo, kaže, kad nas vrijeđaju i rugaju nam se, kad nas progone, kad nas lažno proglašavaju zlima (Mt 5,11). Kako čovjek pritom može biti sretan? Prvi odgovor smijemo tražiti u *velikoj plaći* koju će Otac nebeski jednom dati, a u davnim ju je početcima prvi put obećao već Abrahamu ("Nagrada tvoja bit će vrlo velika" Post 15,1).

O Bogu Ocu Isus u blaženstvima govori na tri načina. Ponajprije, kad spominje *nebesa* kao ovdje na završetku (Mt 5,12), i kad na početku i na kraju niza blaženstava govori o kraljevstvu *nebeskom* (5,3.10) onda govori o Bogu. Očito slijedi običaj primjerice Knjiga o Makabejcima, u kojima se spominjanje Boga izbjegava zbog helenističkog nametanja mnogoboštva i umjesto toga stoji "Nebo".

Isus također govori o Ocu prema redovitu običaju evanđeoskoga jezika da trpnim glagolskim oblikom upozori kako je Bog kao subjekt na djelu. Čuvajući duh hrvatskoga jezika, mi blaženstva prevodimo povratnim glagolom, ali Evanđelje je jasno: Bog će utješiti (Mt 5,4). Bog će nasititi pravednošću one koji za njom gladuju i žedaju (5,6) slično kao što je Majka Marija proglasila: "gladne napuni dobrima" (Lk 1,53). Otac će iskazati smilovanje onima koji sami imaju smilovanja (7). On će dati ime svojim sinovima (5,9) koji donose mir poput uskrsloga Sina, kad govori i ponavlja: "Mir vama!" (Iv 20,19.21).

Isus napokon govori o Ocu imenicom *Bog*, naznačujući koga to motre ljudi čista srca (Mt 5,8), i ističući da su mirotvorci sinovi *Božji* (Mt 5,9).

Isus i ja

Ovu *blaženost*, koja ne odgovara impulsima naravi, još više može razjasniti zamjenica u objašnjenju "zbog *mene*" (Mt 5,11), koja se doduše pojavljuje samo jedanput, ali ključna je. Kao što ljudi trpe progon *zbog* pravednosti (Mt 5,10), tako im se to može zbiti *zbog* Isusa. Isusov "ja" sadržan u zaključku pokazuje nam o čemu se radi u Blaženstvima. Kao što će u Ivanovu evanđelju više puta očitovati svoju vlastitu osobu čuvenim proglasom "Ja sam", tako i ovdje Isus objavljuje sama sebe. Tko zbog njega trpi, taj je blažen. Fina životna veza između kršćaninova "ja" i Isusova "ti", kakvu će sam Gospodin opisati, govoreći o trsu i lozama (Iv 15,5), nosi blaženstva!

Je li presmiono tražiti u Blaženstvima Isusov govor o Presvetomu Trojstvu? Ističe sebe, mnogostruko upućuje na Oca, a Duh-Tješitelj prepoznatljiv je ne samo kod *utjehe* (Mt 5,4), nego "duhovni osjećaj" *blaženosti* naznačuje prisutnost Duha, koji je Božji unutarnji život.

Kako nebo kraljuje

Kraljevstvo nebesko koje je već Krstitelj najavio, Isus nakon krštenja i pustinje uzima za otvorenje javnoga djelovanja (Mt 4,17), a, nakon što je okupio prve apostole, cijelu će zemlju podići upravo *evanđeljem o kraljevstvu* (Mt 4,23). U Blaženstvima se prvi put iznova pojavljuje *kraljevstvo* na početku i na kraju niza (Mt 5,3.10) i poziva da čitamo u čemu se sastoji to kraljevanje nebesa. Kako to Božji svijet, koji nas nadilazi, upravlja našim ljudskim svijetom?

Lako nam je, recimo to tako, s "pozitivnim" blaženstvima! Gospodin govori o *krotkosti* (Mt 5,5) koja obilježava njegovo srce (11,29). *Specijalitet* je to Matejeva evanđelja, u kojem se jedinom taj pridjev pojavljuje, i potvrđuje Zaharijino proroštvo: Isus je ponizan, blag kralj (Zah 9,9; Mt 21,5). Blaženstvo nudi posve aktualan program za ekologiju: Krotki će baštiniti zemlju. To razumijemo.

Slično nam je i kod *smilovanja, milosrđa* (Mt 5,7), u kojem papa Franjo gleda srž naše vjere, i kod one *čistoće srca* (5,8), za kojom od naravi žudimo. Rado prihvaćamo da je pravo blaženstvo *gledati Boga* koji je nositelj Kraljevstva, kao što je Majka, milosti puna, gledala sinka u naručju i pod križem. U Evanđelju *čistoća* je suprotnost *nečistim* dusima koje Isus svojom snagom istjeruje iz opsjednutih.

Ista riječ, zatim, koja u grčkoj Bibliji opisuje Božje *stvaranje* (Post 1,1) i naznačuje da je Isus *sazdao* Dvanaesticu kao instituciju (Mk 3,14), govori o Isusovim slušateljima koji *stvaraju* mir (Mt 5,9). Bez teškoće spoznajemo da su takvi mirotvorci *blaženi* i da su *djeca Božja*.

Protuslovlje u blaženstvima?

Teže nam je s onim, nazovimo ih, "ambivalentnim" blaženstvima, četvrtim i osmim, koje obilježava ista *pravednost* (Mt 5,6.10). Ni glad ni žeđ, kao ni progon, nipošto *nisu* poželjno blaženstvo. Ali glad i žeđ za *pravednošću*, doživjeti progon zato što poštujemo *pravednost*, ideali su koje priznajemo i zacijelo ih iz iskustva poznajemo.

Šok i otpor izazivaju dva uvodna Isusova proglasa. Zar su blaženi oni koje je pogodila neimaština (Mt 5,3)? Kako mogu biti *sretni* oni koji su u *žalosti* (5,4)? Narod Božji pamti *jad* ("bijeda/siromaštvo/ubogost" Izl 3,7) pod faraonskom šakom, a tako i iz pustinje i iz babilonskoga progonstva. Mi danas, u 3. mileniju, uza sav napredak,

poznajemo opako siromaštvo koje ubija do pola svijeta, a najviše zbog naše sebične, loše raspodjele i ravnodušnosti.

Budući da to nikako *nije* poželjno, pomažemo si tako da slijedimo upravo ovo Matejevo evanđelje. Za razliku od Luke, gdje Isus bez okolišanja proglašava: "Blago vama, siromasi!" (Lk 6,20), Matej blaženstvo uzdiže na razinu duhovnoga siromaštva (Mt 5,3). Zaista, sam gramatički izriječ stavlja ovo blaženstvo uz bok *čistima srcem* (Mt 5,8).

Blaženstvo siromaha postaje nam ipak jasnije i životnije prepoznamo li kako i ovdje Isus preuzima časna Pisma iz starine, onu teologiju koja je u Knjizi Malih proroka dosegla neke od svojih vrhunaca. Sefanija bilježi kako jedino *siromasi* poštuju i doslovce "čine" Božje pravo (hebr. *mišpat* Sef 2,3), dok ga ostali izokreću i preziru, gaze pravdu. U tom je poštivanju, ne u gorkoj oskudici, njihova veličina. Zbog toga su blaženi!

Tajnovita uskrsna radost

Može li nam slično kod idućega blaženstva pomoći usporedba s Lukinim evanđeljem gdje su jednostavno oni koji "plaču" ("Blago vama koji sada plačete!" Lk 6,21)? Kod Mateja Isus govori o "ožalošćenima" (Mt 5,4) koji oplakuju nekoga svojega. Opis je to koji se prvi put pojavljuje kad Abraham u žalosti oplakuje svoju pokojnu Saru (Post 23,2). Blaženstvo bi, dakle, ponajprije bilo u blaženoj nadi da će pokojni jednom ustati od mrtvih. Gospodin najavljuje: "ja ću ga uskrisiti" (Iv 6,44.54).

No u Evanđelju "žalovanje" je prava rijetkost i vodi u vrlo određenu smjeru. Osim u blaženstvima (Mt 5,4; Lk 6,25), Isus će upozoriti da svatovi ne mogu biti *u žalosti* dok je zaručnik s njima, ali da će im biti ugrabljen (Mt 9,15). Blaženstvo postaje vrlo jasno kada u Markovu evanđelju Marija Magdalena *ožalošćenima* dolazi sa zapanjujućom radosnom vijesti o susretu s Uskrslim (Mk 16,10). Isus, prema tome, naviješta da su blaženi oni koji oplakuju njegovu otkupiteljsku smrt jer dovršetak te žrtve – uskrsnuće, *prvina usnulih* (1 Kor 15,20) – utjeha je koja dolazi.

Molitva Isusu, Učitelju, kad je proglasio Blaženstva na početku Govora na gori (Mt 5,1-12)

Gospodine Isuse, dobri Učitelju naš!

Ti nam govoriš o dragocjenu bogatstvu unutarnjega života, o onom blaženstvu koje nam Otac dariva. Važno ti je što u srcu nosimo.

Gledaš bezbrojne ljude koji idu za tobom. Tu su i oni bolesni i uzeti koje si ozdravio, tu su i oni opsjednuti koje si oslobodio (Mt 4,24). Evo ih iz Galileje, sa sjeveroistoka gdje je deset gradova, iz velike Judeje i glavnoga, svetoga grada Jeruzalema, i s istočne strane rijeke Jordan gdje su od davnina Ruben i Gad i pola Manaševa plemena (4,25).

U tim dušama gledaš današnje proroke (Mt 5,12).

Pozivaš ih na radost jer želiš da tvoja radost bude u nama i da naša radost bude potpuna (Iv 15,11; 16,24).

Pozivaš ih da kliču kao što duh tvoje Majke kliče u Bogu, Spasitelju (Lk 1,47).

Ti znaš da nam Otac dariva utjehu (Mt 5,4). Ti vidiš kako Otac može utažiti našu preveliku glad i žeđ za pravednošću (5,6). Ti si jedno s Ocem koji nam, kad smo

milosrdni, iskazuje svoje smilovanje koje nema granica (5,7). Zajedno s tobom njegovi smo sinovi kad donosimo tvoj mir (5,9)

Oslobodi nas od nečistih duhova i pokaži nam da gledamo kako to vlada nebeski Kralj koji nam sprema veliku plaću (Mt 5,8.12).

Daj da osjetimo kako smo loze na tebi, trsu božanskomu, posebice onda kad nas vrijeđaju, proganjaju, i lažno optužuju (Usp. Iv 15,5; Mt 5,11).

Tvoji smo, a ti si ponizni Božji siromah koji do kraja ispunja Očev Zakon (usp. Sef 2,3)

S dubokom sućuti klanjamo se tvojoj svetoj smrti na križu, a ti nam podari milosnu utjehu koja tvoju dušu do vrha ispunja na dan uskrsnuća (usp. Mt 5,4).

Amen.

(red. 2. 10. 2020.)

Niko Bilić, SJ